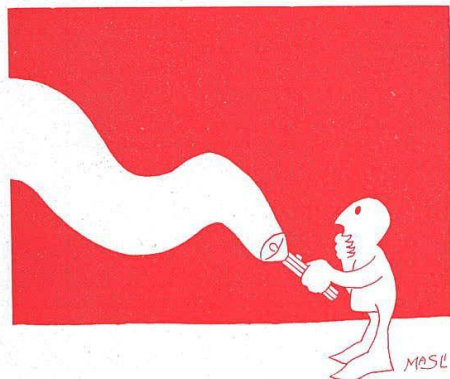

HRONIKA

POZICIJA ČASOPISA

Jedanaesti broj sarajevskog *Odjeka*, od 1—15. juna ove godine, pod naslovom *Pozicija časopisa*, objavljuje nekoliko teza Luke Pavlovića koje iskazuju mogući pristup razmatranju pozicije i funkcije časopisa za umetnost i kulturu u našem samoupravnom socijalističkom društvu.

Utvrđujući da je primarni zadatak jednog časopisa da afirmiše nacionalnu umetnost i kulturu kojoj pripada ne samo po jeziku i mestu pojavljivanja ili rasponu zračenja, nego po svim bitnim obeležjima jedne geografske i duhovne sredine, Luka Pavlović govori da je neophodno preispitati »koliko su naše revije i časopisi za umjetnost i kulturu rezonantni na zbivanja i akcije od šireg značenja za naše društvo«, koliko su časopisi »značajan vid idejne komunikacije i uopšte komunikacije umjetničkih, estetskih vrednota sa svojim prostorom i vremenom«. Potom, u kojoj su meri časopisi »bili otvoreni prema mladim stvariocima, podstičući u njihovom djelanju prave, humanističke tonove i vrijednosti, a

odbacujući naplavine pomodnog, estetski i idejno nezrelog i stranog«, u kojoj meri »mobiliziraju intelektualne i kreativne kapacitete našeg društva«, »koliko su doprinijeli razvoju i afirmaciji kulturne narodnosti« ... »Da li su na mjestu tvrdnje o nedovoljnoj razvijenosti kritike koja sa polazišta marksističke misli vrednuje umjetničko djelo ili kulturni čin?« »Da li su, s druge strane, (časopisi) bili dovoljno otporni prema onim pojedincima ili grupama (u saradničkom ili uređivačkom korpusu) koji su pod vidom isključivo estetičke ili, čak, generacijske pripadnosti osporavali nužnost idejne saobraćenosti tih javnih glasila bar onim temeljnim stavovima Saveza komunista o kulturi?« Najzad, »u kojoj meri su bili otvoreni, najprije prema vrijednostima vlastite sredine, a zatim i u smislu prihvatanja ili tumačenja najprogresivnijih idejnih i estetskih uticaja iz spoljnog svijeta«, »da li je postojala jako izražena tendencija njihovog pretvaranja u „elitne“ tribine, za mali

krug „posvećenih“, što je rezultiralo i njihovom neopredeljenošću, odnosno nedostatkom revolucionarnog angažmana i udaljavanjem od glavnih tokova društvenih zbivanja«, »na koji način je bio tretiran odnos radnici — kultura« ...

Ove i još nekolike postavke predstavljale su okosnicu razgovora o funkciji i poziciji revija i časopisa za umetnost i kulturu u našem društvu. Razgovor je vođen 11. i 12. juna u Sarajevu.

LIKOVNI NOTES

Centro operativo Sincron — Brescia

Operativni centar Sincron (Centro operativo Sincron) egzistira od 1968. godine kao sekcija Galerije Sincron iz Breše (Brescia) proširivši se u međuvremenu i na Rimini (Centro operativo Sincron-Rimini) i Torino (Centro operativo Ti. Zero) priređujući mahom kolektivne izložbe, akcije, hepeninge, angažovane manifestacije širom Italije i Evrope. Primer za ovakve kolektivne akcije predstavljaju »Dani kolektivne umetnosti u Peju (Trento)«, gde je učestvovalo preko 250 istraživača vizuelnog i poznata operacija u Anfu sa intervencijama u pejzažu. Stvaraoci — operatori rade na različitim zadacima, tačno određenim i programiranim, od već pomenutih hepeninga i izložbi serijalnih radova preko multipla-estetsko didaktičkih objekata do organizovanja estetsko-socijalnih prostora. Akcija »Fuoco e Schiume« (»Vatra i pena«), održana septembra 1970. u San Angelo Lodigianu, najbolji je primer za estetsko-socijalnu, angažovanu delatnost kao svojevrsnog protesta protiv zagađivanja vode.

U osnovi ovog Operativnog centra nalazi se ideja istraživanja novih vrednosti plastičnog fenomena, otkrivanje nepoznatih didaktičkih mogućnosti prenošenja informacija novim, čoveku bližim jezikom. Ideja sinteze plastičnih elemenata (serigrafski plakat, multipl) nadovezuju se u izvesnom smislu na ona interesovanja i rešenja poznata još iz delatnosti Bauhausa i donekle sovjetskog »voza kulture«. Svoju vizuelno-likovnu potku Grupa nalazi u shvatanjima plastične fenomenologije op-arta i konceptualne umetnosti. Neposredne likovne i umetničke podsticaje i impulse ovi vizuelni operatori nalaze u ostvarenjima Vazarelija, Sotoa, Flajšmana i naročito Pjera Manconija. Pomenuti izvori ideja i shvatanja dobro su poznati osnivačima i teoretičarima ove Grupe vizuelnih operatera, a pre svega, njihovom najmarkantnijem predstavniku Brunu Munariju.

Interesantne i aktuelne ideje Grupe Sincron (koje su uveliko našle svoju primenu naročito u savremenom dizajnu) nisu, međutim, u prostorijama novosadske Galerije Radničkog univerziteta došle do potpunog izražaja. Naime, elementi akcije, angažovanja, prostorno-vizuelne kinetičnosti u skučenom, galerijskom prostoru vidno su izgubili od svoje vrednosti, posebno usled činjenice da prelaze u statične objekte poput klasičnih likovnih dela. U galerijskim okvirima, osnovne ideje Grupe osetno se gube ili se svode na vizuelni šok i perifernu senzaciju (na sreću ne uvek) sasvim suprotno pravom značenju ovih vizuelnih oblika, multipla, serigrafija i plakata. (*Galerija Radničkog univerziteta, april, 1973.*)

Slike Petra Omčikusa

Izložba Petra Omčikusa, našeg slikara koji stalno živi u Parizu, predstavlja ovog poznatog umetnika u jednoj fazi već potpune odvojenosti od ranijih shvatanja lirske apstrakcije, ukazujući jasno na evoluciju prema figurativnom i angažovanom tretmanu slike. Tematika Omčikusovih slika pokazuje nameru likovne aktualizacije inicirane zloslutnim fenomenom jednog vremena punog oprečnih, političkih i društvenih zbivanja. Polazeći od umetničke aluzije na neminovne protivrečnosti zapadnog društva, umetnik dolazi do konkretne konstatacije iznete drastično i upečatljivo (*Zagonekta kacige*). Sadržaji druge prirode, kao ugroženost čovekove okoline (*Zagadenje*), jedno neobično shvatanje žanra (*Fudbaleri, Hlebovi, Hauba*) samo su početne pobude izražavanja dubljih raspoloženja prema primljenim i doživljenim impulsima.

Materijalizacija pomenutih sadržaja sprovedena je metodom odbira najmarkantnijih i najdrastičnijih elemenata bitnih za određeni motiv transponovanih u ideju-porku. Grupisanjem po sopstvenom osećanju za ritmove celine i slobodno postavljanje odnosa oblika i predmeta u vidu kompaktne mase, postiže se dramatična, plastična vizija sugestivno nametnuta. Reducirani oblici, smelog preseka i skraćivanja, utopljeni u gustu, tamnu masu, osvetljeni svetlošću koju zrače sami predmeti i figure više naslućene nego stvarne, uslovljavaju napetost i zlokobnost atmosfere, izvesnu utišanost koja će tek da inicira početak nekih događaja. Smelost kompozicije, shvaćene monumentalno, u osnovi eksplozivne i kinetički predodređene, odgovara zamisli postizanja efekata i atmosfere opšteg nespokojsva. Sveden, taman kolorit primenjen je adekvatno i suprotno osnovnom značenju boje kao konkretizacije mogućnosti prihvatanja oblika, zapravo, upotrebljene isključivo kao pikturalnog materijala u smislu realizacije željenog.

Slikarstvo P. Omčikusa snažno se nameće svojom uzdržanom ali monumentalnom snagom ukazivanja na određene, bitne činjenice našeg vremena. Pravidno nonšalantna tehnika brzo razvejava moguće nedoumice o korektnosti primene, pre svega, svojom neposrednošću iskazivanja umetnikove namere. Radi se o tipičnom slikarstvu akcije i dinamičnih situacija koje već u sebi nose elemente sopstvene nadgradnje. (*Galerija Radničkog univerziteta, maj, 1973.*)

Ulja i pasteli Mladena Srbinovića

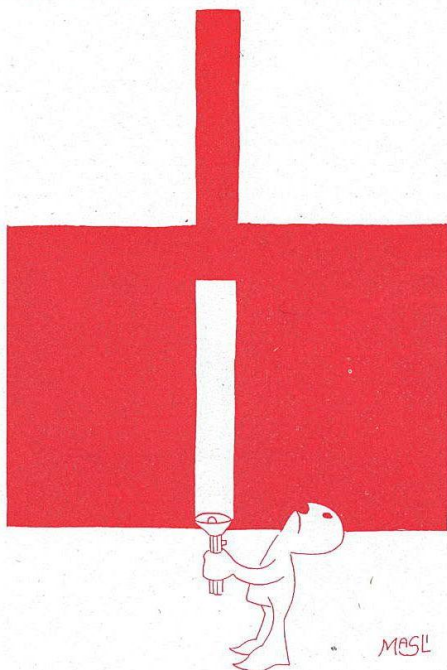
Ideja postizanja likovnosti monumentalnog značenja u stvaralaštvu Mladena Srbinovića veoma se sigurno, kontinuirano i spontano ostvaruje već dve pune decenije. Materijalizacija kompleksnih sadržaja koji se kreću u sferama mitologije, *Biblije*, savremenih događaja dobija u ovom slikarstvu neočekivana značenja shodno sadržini, poruci, stvarane vizuelnosti. Vršeci kondenzaciju motiva u nizovima slika bez jasne podeljenosti na cikluse, vraćajući se na ranija interesovanja u smislu ponovnog ispitivanja već ostvarenog, ukazuje na pedantnu ličnost kojoj kreativna temperamentnost ne dozvoljava da, u trenutku stvaralačkog čina, dobije adekvatno potrebnu budnost u sagledavanju svih komponenta realizacije plastičnog projekta.

Lirske i erotske senzacije dobijaju u ovom slikarstvu često racionalnu obradu, koja, međutim, ostaje u onoj teško uočljivoj strani slike, pojavljujući se pre kao naslućivanje, dok umekšana arhitektonska struktura, mahom prijatne aranžiranosti, izbija u prvi plan. Naglašena erotičnost i senzualnost oblika, ne toliko značenjem koliko odnosima i postignutom eteričnom atmosferom, čini ovo slikarstvo pravidno sentimentalnim iskazivanjem ličnih raspolože-

nja. Elementi poetičnog, intuitivnog iznalaženja karakterističnih odnosa postojanja vizuelnog, ustupaju mesto strogom, odnegovanom tretmanu.

Ovo slikarstvo ostavlja utisak tradicionalne vezanosti za već poznata likovna shvatanja, međutim, njena polivalentnost postojanja i značenja i jasna namera mirenja daju mu stvaralačku dramatičnost i napetu uzbuđenost. Pored prastarih impulsa narodnog shvatanja likovnosti, umetnik izvežbanim metodom poznavaoa vešto koristi likovnu baštinu i iskustva istorije slikarstva. Ovo korišćenje elemenata likovne retrospekcije (simbolizam O. Redona, racionalizam kubista, formalni elementi op-arta i nove figuracije) može kod neopreznog gledaoca da stvori ideju o eklektičnosti ovakvog shvatanja dok je istina u svojevrsnom pokušaju i uspelom ostvarenju specifičnog vida sinteze koja ne ugrožava autonomnost drugih shvatanja, ali ih podređuje umetnikovoj zamisli.

Shvatajući boju (i podređujući joj liniju) u njenom osnovnom materijalnom značenju stvaranja, ali i primanja svetlosti, umetnik ostvaruje, vrlo komplikovanom tehnikom, spontano doživljavanje logično arhitektonski postavljenih oblika, figura i od-

nosa. Dobijena realizacija prevazilazi vrednost čiste pikturalnosti i lepote oblika po sebi, dobijajući smisao jasno određene društvene i estetske angažovanosti. (Galerija Matice srpske, maj, 1973)

Knjižna grafika Vladimira Nikolića

Prva samostalna izložba Vladimira Nikolića u Novom Sadu pod nazivom *Knjižna grafika* predstavila je autora sa sedam realizovanih knjiga i dvadesetak crteža. Međutim, izložbom snažno dominiraju crteži tako da knjige dolaze potpuno u drugi plan, ostajući skoro nezapažene, što postavlja oduzima od jedinstva i celovitog prezentovanja umetnikovog rada. Čak i sami crteži, svojom namenom, karakterom i izgledom, mogu da se podelu u dve grupe. Prvu skupinu čini dvanaest crteža-skica, zapravo ilustracija, dok drugu grupu sačinjavaju crteži većeg formata koji predstavljaju crteže kao autonomnu likovnu disciplinu (*Metamorfoze, Zatvoreni oblici, Igra linija*).

Obe grupe crteža, bez obzira na namenu i karakter, imaju određene sličnosti u tretmanu koji, podređen slobodnom, iracionalnom postupku, nije ničim unapred određen. Zanimajući mrlju, prazninu, crtu, Nikolić isključivo koristi disciplinovanu liniju, sistem paralelnih linija, slično grafič-

kom postupku. Otuda i nadoumice u prihvatanju njegovih crteža izazvane neizdiferenciranosti grafičkog metoda od crtačkog. Cinjenica da Nikolić u pojedinim radovima koristi kliše (znači, grafički postupak) ukazuje na želju da se crtački opus izjednači, prožme sa grafičkim. Ovaj vid nedoslednosti, međutim, ne umanjuje vrednost ostvarene likovnosti, naprotiv, ukazuje na nove mogućnosti plastičnog izraza.

Spontanost razvijanja linija motoričnog smera i karaktera kretanja, bez unapred stvorene obaveze izražavanja određene pobude, daje ovim crtežima izvesna nadrealistička obeležja, samo ne u realizaciji, već u postupku. Atmosfera straha, mogućih užasa, snažno izbija iz ovih radova čineći ih bliskim fantazmagoričnim radovima pozne gotike i njenih apokaliptičnih predviđanja. (*Salon primenjenih umetnosti i dizajna Vojvodine, maj, 1973*)

Miloš Arsić

XXIII SUSRET VOJVODANSKIH TEATARA

Ovogodišnji, 23. po redu, Susret vojvodanskih pozorišta održan je od 5. do 12. maja u Subotici. U zvaničnom programu Susreta nastupili su: Narodno pozorište iz Subotice sa dramom na srpskohrvatskom jeziku *Crnina pristaje Elekiri* Judžina O'Nila; Srpsko Narodno pozorište iz Novog Sada sa predstavom *Šuma koja hoda* Ljubivoja Ršumovića; Narodno pozorište »Toša Jovanović« iz Zrenjanina prikazalo je *Pokojnika* Branislava Nušića; Narodno pozorište »Sterija« iz Vršca izvelo je *Kavijar i sočivo* Skarniči Tarabuzi; Narodno pozorište iz Sombora predstavilo je *Madam San Žen* Viktorijena Sardua, a poslednju predstavu zvaničnog dela XXIII susreta izvela je Mađarska drama teatra domaćina — *Noć Iguane* Tenesi Vilijemsa.

Na susretu su učestvovali i domaći ansambli Dečjeg pozorišta iz Subotice, Novog Sada, Pančeva i Zrenjanina sa predstavama: *Trubač crne kraljice* od Lončarevića, *Priča o malom bratu* od Dobričanina, *Pepeljuga* Aleksandra Popovića i *Loptica skočica* dr Jana Malika.

I lista gostiju subotičke manifestacije bila je brojna. Pored Dečje scene Kulturnog centra iz Pančeva i Pozorišta lutaka iz Zrenjanina, gostovala je i Subotička filharmonija, zatim Državni teatar iz rumunskog grada Tirgu Mureš, »Teatrul de Stat«, koji već niz godina uspešno saraduje sa vojvodanskim pozorištima. Među gostima se našao i domaćin susreta srbijanskih pozorišta, teatar »Joakim Vujić« iz Kragujevca koji se predstavio dramom Maksima Gorkog *Na dnu*; Jugoslovensko dramsko pozorište iz Beograda izvelo je *Bubu u uhu* Žorža Fejdo, a Opera Srpskog narodnog pozorišta gostovala je sa *Traviјatom* Đuze-pa Verdija.

Za najbolju predstavu najnovijeg susreta vojvodanskih pozorišta žiri je proglasio *Madam San-Zen* u premijernom izvođenju somborske ansamble, koji je po drugi put uzastopce odneo priznanje za prikazivanje najboljeg ostvarenja u celini (prošlog Susreta za predstavu *Rodoljupci*). Novosadskoj predstavi *Šuma koja hoda* žiri je dodelio specijalnu diplomu za kolektivno ostvarenje scenskih i mimoskih oblika.

Za režiju su nagrađeni Aleksandar Ogjanović (*Pokojnik*) i Mihalj Virag (*Noć Iguane*), za scenografiju je nagrađen Pal Petrik (*Noć Iguane*), a za kostime u predstavi *Madam San-Zen* nagrađena je Branka Petrović. Vojkan Borisavljević je nagrađen za muziku u predstavi *Šuma koja hoda*.

Glavne nagrade za glumačka ostvarenja pripale su Bori Stojanoviću i Rozaliji Levai iz Sombora, Jovanu Antiću iz Zrenjanina, Laslu Patakiju iz Subotice i Dragiši Sokici iz Novog Sada.

XVI ZMAJEVE DEČJE IGRE

Zmajeve dečje igre održane su u Sremskoj Kamenici i Novom Sadu 1. i 2. juna 1973. godine. Igre je u Zmajevom muzeju

otvorio književnik Ahmet Hromadžić. Na svečanom otvaranju bilo je reči i o Šandoru Petefiju; tako je još jednom obeležena 150-godišnjica rođenja istaknutog pesnika »svetske slobode«.

Izložba knjiga Mate Lovraka, kome su bile posvećene ovogodišnje Zmajeve dečje igre, priređena je u antikvarnici Matice srpske. Održano je i Savetovanje na temu: Dramska literatura za decu, kao i proširena sednica Saveta Zmajevih dečjih igara i Saveta za vaspitanje i zaštitu dece Jugoslavije na kojoj je bilo reči o akciji za izgradnju Zmajevog doma i programima za novembarsko savetovanje '73 i junsko savetovanje u 1974. godini.

U foajeu Skupštine opštine Novi Sad otvorena je Izložba pozorišnih maski i kostima koje su radila deca, a u izboru Centra za likovno vaspitanje dece i omladine Vojvodine. Pozorište mladih iz Novog Sada prikazalo je *Priču o malom bratu* Dragutina Dobričanina, a pozorište »Boško Buha« iz Beograda izvelo je predstavu *Plavi zec*.

Nagradu Zmajevih dečjih igara za stvaralački doprinos savremenom izrazu u književnosti za decu dobio je ove godine Milovan Danojlić, a za izuzetan doprinos širenju književnosti za decu Zmajeve dečje igre su nagrađile Ahmeta Hromadžića, urednika bogate edicije dečje knjige »Lastavica«.

Ovogodišnja nagrada »Neven«, koju dodeljuje Svet za vaspitanje i brigu o deci SR Srbije, ravnopravno je pripala Miroslavu Antiću za zbirku pesama *Sašava knjiga* i Milovanu Danojliću za zbirku pesama *Rodna godina*. Rahman Dedaj dobitnik nagrade »Neven« za knjigu »Zogu e kulla« (*Ptica i kula*) na albanskom jeziku. Nagrada »Neven« za najbolju ilustrovanu knjigu dodeljena je Bosiljki Kičevac za knjigu »Bio jednom«.

VI KONKURS »ANTUN BRANKO ŠIMIĆ«

Centar za kulturu Narodnog sveučilišta grada Zagreba i ove godine je raspisao konkurs za najbolju neobjavlvenu knjigu pesama, proze, kritike ili eseja pisaca do 30 godina starosti, koja se već tradicionalno nagraduje iz nagradnog fonda »Antun Branko Šimić«. Ovaj konkurs raspisan je prvi put pre pet godina, a do sada je nagrađeno 26 mladih autora.

Pravo učešća imaju pisci iz čitave zemlje, a ocenjivački odbor izabracu pet rukopisa koji će biti štampani kao samostalne knjige u jedinstvenom kolu od pet knjiga poezije, proze i kritike.

Konkurs je otvoren do 30. juna 1973. godine, a rezultati i nagrade Književnog fonda »Antun Branko Šimić« biće objavljeni 11. jula 1973. godine u zagrebačkom nedeljnom listu *Oko*.

IZLOŽBA STONOG POSUDA I PRIBORA OD XVI DO XIX VEKA

U Galeriji Matice srpske od 25. aprila do 25. maja ove godine održana je izložba stonog posuda i pribora od renesanse do secesije. Na njoj je, u dvanaest vitrina, prikazano preko 150 eksponata, odnosno predmeta sa nekadašnjih trpeza iz bogate riznice Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu.

Ovu zanimljivu izložbu starog posuda i pribora za jelo, koji su ujedno i drasceni istorijski predmeti od XVI do XIX veka, zajednički su organizovali Vojvodanski muzej i Turistički savez novosadske opštine uz pomoć hotelskog preduzeća »Putnik« u Novom Sadu.

Izložba je do sada prikazana u Zagrebu i Beogradu, a posle Novog Sada preselice se u Osijek, Ljubljano...

Slobodan Tišma, dosadašnji član naše Redakcije, nije više u mogućnosti da učestvuje u uređivanju časopisa. Srdačno mu se zahvaljujemo na radu.

Redakcija